

มุมมองวิจัย

Methodology Corner

การพัฒนาเครื่องมือวัดการรู้เท่าทันสื่อทางสุขภาพ สำหรับเด็กไทยอายุ 10-14 ปี

นนุช จินดารัตนาภรณ์ ปร.ด.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

การรู้เท่าทันสื่อทางสุขภาพเป็นการนำแนวคิดความ-
รอบรู้ทางสุขภาพมาบูรณาการร่วมกับแนวคิดการรู้เท่าทัน
สื่อ ซึ่งหมายถึงความสามารถของบุคคลในการรับรู้และ
เข้าใจเนื้อหาสุขภาพที่ปรากฏในสื่อ การวิเคราะห์เนื้อหา
สุขภาพที่ผ่านทางสื่อ การประเมินความน่าเชื่อถือของ
เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพผ่านสื่ออย่างมีวิจารณญาณ และ
การแสดงความตั้งใจที่จะกระทำเมื่อได้รับเนื้อหาสุขภาพ
ผ่านทางสื่อ⁽¹⁾ การวัดและการประเมินการรู้เท่าทันสื่อทาง
สุขภาพในเด็กไทยอายุ 10-14 ปี เป็นกระบวนการที่ช่วย
ให้ได้ข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่า เด็กไทยมีความสามารถในการ
การรู้เท่าทันสื่อทางสุขภาพได้มากน้อยเพียงใด และ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะสามารถช่วยพัฒนาความสามารถ
ของเด็กไทยให้มีการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพได้อย่างไรต่อไป

กระบวนการพัฒนาเครื่องมือวัดการรู้เท่าทันสื่อทาง
สุขภาพในเด็กไทยอายุ 10-14 ปี มี 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การออกแบบ ใช้การวิจัยเอกสารด้วย
วิธีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างองค์
ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อทางสุขภาพ ข้อคำถาม และ
ออกแบบร่างแบบสอบถาม ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญ
มาก เพราะการทบทวนวรรณกรรมทำให้เกิดการเรียนรู้
เครื่องมือวัดฯ ที่มีมาก่อนหน้านี้ และเป็นการกำหนด
องค์ประกอบและข้อคำถามให้สอดคล้องและตรงตาม
แนวคิดหรือทฤษฎีการรู้เท่าทันสื่อทางสุขภาพ

ขั้นตอนที่ 2 การปรับปรุง ด้วยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วน-

เกี่ยวข้องและการสนทนากลุ่มเด็กอายุ 10-14 ปี หลังจาก
การร่างแบบสอบถาม นำไปให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความรู้
ความเชี่ยวชาญในแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อและแนวคิด
ความรอบรู้ทางสุขภาพและมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5
ปี เพื่อพิจารณาเนื้อหาสาระ ความครบถ้วน สมบูรณ์ และ
ครอบคลุมประเด็นสำคัญข้อคำถาม จากนั้นปรับร่าง
แบบสอบถามแล้วนำไปใช้ในการสนทนากลุ่มเด็กที่มีอายุ
10-14 ปี เพื่อทดสอบความเที่ยงตรงที่ปรากฏ และนำ
ข้อมูลไปปรับปรุงเนื้อหาในแบบสอบถามให้ครอบคลุม
ครบถ้วน และเหมาะสมสำหรับเด็ก จุดแข็งในขั้นตอนนี้
คือ การร่างแบบสอบถามที่ใช้ภาษาเหมาะสมกับเด็ก

ขั้นตอนที่ 3 การทดสอบร่างแบบสอบถามควรทดสอบ
ทั้งความเที่ยงตรง (validity) และตรวจสอบความเชื่อมั่น
(reliability) โดยการตรวจสอบความเที่ยงตรง แบ่งออก
เป็น 2 การตรวจสอบ ได้แก่ (1) การตรวจสอบความ-
เที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) คือ การสร้าง
แบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญไม่ต่ำกว่า 5 ท่าน เพื่อตรวจ-
สอบเนื้อหาสาระของแบบสอบถาม ซึ่งมีหลักการตรวจ
สอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาภายใต้เกณฑ์การวิเคราะห์
คือ ข้อความถูกต้องตรงประเด็น คำถามต้องมีเนื้อความ
แยกจากกัน และไม่นำเนื้อหาอย่างเดียวกันมาสร้างเป็น
คำถามทางบวกหนึ่งข้อและทางลบหนึ่งข้อ และพิจารณา
ภาพรวมของคำถามทุกข้อจะต้องมีเนื้อหาสาระครอบคลุม
ประเด็นที่ต้องการวัด โดยพิจารณาว่าข้อคำถามทั้งหมดมี

เนื้อหาครอบคลุมทุกตัวแปรหรือไม่ และ (2) การประเมินและตรวจสอบคุณภาพของความเกี่ยวข้องของข้อความ (relevancy) และความชัดเจน (clarity) ของข้อความในแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ค่า content validity ratio (CVR) และ content validity index (CVI) เพื่อทดสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาด้วยการให้คะแนน แล้วคำนวณค่าเฉลี่ยรายข้อความโดยการรวมคะแนนแล้วหารด้วยจำนวนผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำไปสู่การแปลความหมาย^(2,3)

ค่าคะแนนและการแปลความหมายของความเที่ยงตรงด้านความเกี่ยวข้องและความชัดเจนของข้อความ

- 0.70–1.00 หมายถึง ข้อความมีความเหมาะสม
- 0.69–0.50 หมายถึง ข้อความควรแก้ไข
- 0.49–0.01 หมายถึง ตัดข้อความออก

การตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการนำร่างแบบสอบถามที่ถูกตรวจสอบแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญไปทดสอบจำนวน 40 ชุด กับเด็กที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่การศึกษานี้สนใจศึกษา และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้วยการวิเคราะห์ที่ใช้วิธีการแบบ test-retest reliability ซึ่งเป็นการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กอายุ 10–14 ปี กลุ่มเดียวกัน ตอบแบบสอบถาม 2 ครั้ง ในเวลาที่แตกต่างกัน แล้วนำผลคะแนนที่ได้ระหว่างครั้งที่ 1 และ 2 มาคำนวณหาค่าความสัมพันธ์ Cronach's alpha และค่าสหสัมพันธ์ภายในชั้น (interclass) เพื่อแสดงค่าความสอดคล้องจากการคำนวณที่ได้นำไปสู่การแปลความหมาย⁽⁴⁾

ค่าคะแนนและการแปลความหมายของความเชื่อมั่นทั้งค่า Cronach's alpha และค่า interclass

- 0.75–0.90 หมายถึง ค่าความน่าเชื่อถือของผู้ประเมินมีความสอดคล้องกันในระดับดี
- 0.50–0.74 หมายถึง ค่าความน่าเชื่อถือมีความสอดคล้องกันในระดับพอใช้
- ต่ำกว่า 0.50 หมายถึง ค่าความน่าเชื่อถือมีความสอดคล้องกันในระดับต้องปรับปรุง

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงและการนำไปใช้ในขั้นตอน

นี้หากค่าคะแนนของการทดสอบทั้งความเที่ยงตรงและการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเป็นไปตามหลักเกณฑ์ค่าคะแนน ร่างแบบสอบถามสามารถนำไปใช้ในการศึกษาวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างได้ เมื่อค่าคะแนนของการทดสอบทั้งความเที่ยงตรงและการตรวจสอบความเชื่อมั่นอยู่ในระดับแก้ไขหรือปรับปรุง ข้อความที่ต้องแก้ไขควรแก้ไขและข้อความที่ควรตัดออกก็ต้องตัดออกและเข้าสู่กระบวนการทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นอีกครั้งจนกว่าค่าคะแนนของร่างแบบสอบถามจะได้ตามเกณฑ์กำหนด เพื่อให้แบบสอบถามดังกล่าวมีคุณภาพและนำไปใช้วัดและประเมินผลการรู้เท่าทันสื่อทางสุขภาพได้ถูกต้องและตรงตามหลักการทางวิชาการ

ดังนั้น การพัฒนาเครื่องมือวัดการรู้เท่าทันสื่อทางสุขภาพที่เหมาะสม เป็นกระบวนการสำคัญที่จะช่วยให้สามารถประเมินความสามารถของการรู้เท่าทันสื่อทางสุขภาพได้อย่างถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

1. นงนุช จินดารัตนาภรณ์, สิริจันทร์ พูลเกิด, สาลินี เทพสุวรรณ, ณัฐจิรา ทองเจริญพงศ์. การวิเคราะห์ภูมิทัศน์สื่อพฤติกรรมการบริโภคสื่อ และการรู้เท่าทันสื่อทางสุขภาพสำหรับเด็กไทยอายุ 10–14 ปี. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล; 2563.
2. Zamanzadeh V, Ghahramanian A, Rassouli M, Abbaszadeh A, Alavi-Majd H, Nikanfar AR. Design and implementation content validity study: development of an instrument for measuring patient-centered communication. *J Caring Sci* 2015;4(2):165–78.
3. Rodrigues IB, Adachi JD, Beattie KA, MacDermid JC. Development and validation of a new tool to measure the facilitators, barriers and preferences to exercise in people with osteoporosis. *BMC Musculoskelet Disord* 2017;18(1):540.
4. Nunnally JCB. *Psychometric theory*. New York: McGraw-Hill; 1994.